

Aan
de gemeenteraad

Datum 9 mei 2023
Zaaknummer 2023-0065244
Betreft Actuele informatie dossier Chemours t.b.v. oordeelsvormende raadsvergadering

Vergadering van
Portefeuillehouder: Tanja de Jonge
Begrotingsprogramma Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht
Kernteam/Opgave: Stad - Mobiliteit, Milieu & Economie
Auteur: Karin van den Akker
E-mail: cem.van.den.akker@dordrecht.nl
Verantwoordelijke:
Openbaar: Ja

Raadsinformatiebrief

Hoe zijn de bevoegdheden rond dit onderwerp verdeeld?

Het college heeft toegezegd om de raad actuele informatie te verstrekken over het dossier Chemours en de problematiek rondom de verontreiniging door PFOA en GenX vanuit de fabriek.

Wat is de aanleiding om deze informatie kenbaar te maken?

De gemeenteraad heeft de bevoegdheid om zich te laten informeren op thema's. Voor het dossier Chemours/Delrin (vh. DuPont) zijn er in 2022 en 2023 een zestal beeldvormende sessies gehouden op Dordtse Dinsdag. Naar aanleiding van deze sessies heeft het college toegezegd om haar standpunt op het dossier toe te lichten en daarbij een overzicht te verstrekken van de belangrijkste bevoegdheden en acties van stakeholders op dit dossier.

Deze brief schetst het verloop van de activiteiten rondom het dossier vanaf het moment dat men ontdekte dat de stof PFOA schadelijk was (Follow the money) én door de fabriek in Dordrecht werd uitgestoten. Daarop volgden vele onderzoeken, door het RIVM, de regio en ook specifiek in het gebied zelf door de gemeenten Dordrecht, Sliedrecht en Papendrecht. Nadat er een nieuwe, strengere gezondheidskundige grenswaarde kwam, werd een aantal (moestuïn)onderzoeken opnieuw uitgevoerd. Ondertussen heeft de fabriek de uitstoot van GenX fors teruggedrongen (zij stopte al in 2012 met PFOA), en is van plan om binnen een aantal de reductie van andere schadelijke stoffen te realiseren.

Wij werken op dit dossier nauw samen met een aantal overheden, inwoners en belangengroepen en vragen de raad op dit dossier verder samen te werken.

Wat is de te delen informatie?

In de afgelopen jaren is er enorm veel gebeurd op het dossier Chemours/ DuPont en de PFAS-problematiek. Om goed geïnformeerd te worden, hebben hierover op uw initiatief zes informatiebijeenkomsten plaatsgevonden. In deze brief geven wij u onze terugblik op dit veelomvattend en complexe dossier en kijken we vooruit naar de aanpak in de toekomst.

Het bedrijf in de lead

DuPont voorheen en Chemours nu zijn de belangrijkste spelers in dit dossier. Zij hebben als geen ander de mogelijkheid om het gebruik en de emissie van PFOA en GenX te reduceren of zelfs te

stoppen. Wij zijn van mening dat Chemours en andere bedrijven die met gevaarlijke stoffen omgaan, de verantwoordelijkheid hebben om gebruik, lozing te voorkomen en de kennis en de expertise die zij hebben te delen met het bevoegd gezag. Wij vragen hen dan ook om alle beschikbare technologieën in te zetten om op korte termijn naar een nul-emissie toe te werken. In het belang van een schoon milieu, schone bedrijfsvoering en in het belang van de gezondheid van onze inwoners.

Aan het licht

In 2015 besteedde 'Follow the money' aandacht aan de problematiek rond de uitstoot van PFOA door DuPont in de Verenigde Staten. Daardoor rezen vragen over de situatie in Dordrecht, waar het bedrijf tot 2012 dezelfde stof had gebruikt en uitgestoten. Dat was voor de gemeenten Dordrecht, Sliedrecht en Papendrecht aanleiding om de gevolgen van deze uitstoot voor omwonenden en de omgeving verder te onderzoeken[1]. Die bleken veelomvattend. Er volgden tal van onderzoeken, gericht op gezondheid, bodem, moestuinen en water. Daaruit bleek onomstotelijk dat de uitstoot van PFOA (en GenX) de omgeving van het bedrijf heeft verontreinigd, met grote gevolgen. Ook de brandweer werd geconfronteerd met PFAS; blusschuim bevat PFAS en aangezien dit product gebruikt wordt op een groot aantal terreinen, is dit een belangrijke bron voor de verontreiniging op oefenterreinen.

Omwonenden en gezondheid

De eerste zorg ging uit naar de gevolgen voor omwonenden. Mede door een steekproefbloedonderzoek in 2017 werd duidelijk dat mensen die lang en dicht bij de fabriek wonen hogere waarden PFOA in hun bloed hebben dan bewoners die verder weg of minder lang in de omgeving wonen. Daarmee werd helaas ook bevestigd dat bewoners in de directe omgeving van de fabriek in het verleden waarschijnlijk langdurig aan hoge waarden PFOA zijn blootgesteld. Het RIVM heeft uitgebreid literatuuronderzoek gedaan naar de gezondheidseffecten van PFOA. Helaas kon op het vlak van gezondheid(szorgen) weinig handelingsperspectief worden geboden. Wel is een regeling opgezet voor inwoners van Staart-Oost met een laag inkomen die hun bloed wilden laten testen op PFOA.

Informatie en gesprekken, 2016-2017

We hadden specifieke aandacht voor de bewoners, met name in Dordrecht de wijk 'de Staart'. Via onder meer bijeenkomsten, bewonersbrieven, een dossierwebsite, inloopsprekuren, Gemeentenuws, social media en wijkbezoeken is doorlopend het contact gezocht met omwonenden in de vier gemeenten. Enerzijds om hen te informeren over de ontwikkelingen in het dossier en de uitkomsten van de onderzoeken, anderzijds om in gesprek te kunnen gaan over de zorgen en vragen die leven onder omwonenden.

GenX

Stap voor stap werd de omvang van de problematiek duidelijk. Dat bleef niet beperkt tot PFOA. De bedrijven hebben in 2012 PFOA in hun productieproces vervangen door de GenX-techniek. Die stoffen worden tot op heden beschouwd als minder schadelijk dan PFOA, maar ook GenX hoort tot de groep PFAS en heeft vergelijkbare kenmerken, waaronder het feit dat het niet afbreekt in het milieu en schadelijke effecten kan hebben voor de mens.

Bodem

Uitgebreide bodemonderzoeken toonden aan dat grond en grondwater in een groot gebied rond de bedrijven was verontreinigd met PFOA en GenX. Ook in de rest van Nederland bleek PFAS in de grond voor te komen. Het was een tot dan onbekende nieuwe stof, die nog niet in het bodembeleid stond. Het gevolg was dat er in 2019 tijdelijk geen grondverzet meer mogelijk was en de graafmachines op het Malieveld stonden[2]. Omdat de kennis rond PFAS landelijk destijds in de kinderschoenen stond, heeft Omgevingsdienst ZHZ voor ons gebied waar de achtergrondwaarden hoger zijn dan elders in Nederland een handelingskader opgesteld voor hergebruik van grond. Het RIVM heeft een landelijk handelingskader gemaakt.

Moestuinonderzoek

Om te bepalen of omwonenden van de fabriek veilig uit hun moestuin konden eten, is een moestuinonderzoek uitgevoerd. Wij werkten daarbij nauw samen met Sliedrecht, Papendrecht en de provincie en ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW). Op basis van de toenmalige normen was het advies van RIVM om dichtbij de fabriek met mate uit eigen tuin te eten. In 2021 scherpte het RIVM naar aanleiding van een EFSA-onderzoek de gezondheidskundige grenswaarde echter fors aan[3]. Daarmee werd de impact voor de omwonenden nog groter. Na een tweede en

nog gedetailleerder onderzoek werd het eten uit eigen tuin binnen 1 kilometer van de fabriek en het gebruik van slootwater helemaal afgeraden. Een gebied daarbuiten kreeg het advies om het eten uit de tuin af te wisselen met de winkel, en slootwater te beperken.

Terugdringen uitstoot

Naast het uitvoeren van onderzoeken en de zorg voor onze inwoners richtten de gemeenten zich in het belang van een gezonde leefomgeving ook op het terugdringen van de uitstoot. De provincie Zuid-Holland, het bevoegd gezag, scherpte waar juridisch mogelijk de vergunningen aan. De gemeenten zijn hierin wettelijk adviseur. Waar nodig steunden wij aanscherping van vergunningen met zienswijzen, of vroegen wij om verdere aanscherping van besluiten als wij vonden dat die niet ver genoeg gingen. MOB, een op dit terrein gespecialiseerd bureau, is ingeschakeld om de gemeenten met hun expertise te ondersteunen in deze complexe materie.

Samenwerking

De gemeenten Dordrecht, Papendrecht en Sliedrecht werken vanaf 2015 intensief samen op dit dossier, in nauwe afstemming met GGD en OZHZ. Later sloot ook Molenlanden aan. Ook met onder meer provincie Zuid-Holland, DCMR, RIVM, diverse ministeries, waterschappen, NVWA, Expertisecentrum PFAS, waterschappen en drinkwaterbedrijven is en wordt zeer nadrukkelijk samen opgetrokken.

Aansprakelijk

In 2018 hebben de vier gemeenten de bedrijven aansprakelijk gesteld voor de schade die zij hebben geleden, lijden en in de toekomst mogelijk nog zullen lijden als gevolg van de uitstoot. Beide bedrijven hebben eerder de aansprakelijkheid afgewezen. Daarom zijn de gemeenten daarna een dagvaardingsprocedure gestart. Daarin vragen zij de rechter vast te stellen dat Chemours/DuPont en Corteva, een aan DuPont gelieerd bedrijf onrechtmatig hebben gehandeld door de uitstoot van de zeer zorgwekkende stoffen PFOA en GenX. De gemeenten hebben het standpunt dat de bedrijven wisten van de milieu- en gezondheidsrisico's van PFOA en GenX-stoffen, maar daar niet voor hebben gewaarschuwd en dit onvoldoende hebben aangegeven bij onder andere het aanvragen van vergunningen. Ook stellen de gemeenten dat Chemours/DuPont/Corteva, ondanks deze kennis, te weinig hebben gedaan om de gevolgen van de uitstoot te voorkomen.

Nationale en internationale wet- en regelgeving

Het dossier Chemours kreeg lokaal, regionaal, landelijk én internationaal veel aandacht. Dit was mede te danken aan de signalen die de gemeenten, actiegroeperingen en raden afgaven richting de provincie en de landelijke politiek. Langzaamaan werd ook steeds duidelijker dat dit geen lokaal probleem was, maar dat (inter)nationale wet- en regelgeving rond PFAS noodzakelijk was. Vanuit onze regio hebben we hier ook sterk voor gepleit. Nederland heeft in 2021 met Duitsland, Denemarken, Noorwegen en Zweden bij de Europese Chemicaliën Autoriteit ECHA een motie ingediend om alle PFAS-stoffen te verbieden. Dit heet het restrictievoorstel. De ministeries van IenW, VWS en LNV hebben daarnaast samen een programma PFAS in het leven geroepen, dat het RIVM uitvoert en wat moet leiden tot minder PFAS in consumentenproducten, meer onderzoek naar de verspreiding en eigenschappen van PFAS en daarmee minder verontreiniging door PFAS.

Waar staan we nu?

We hebben meer inzicht in de aard en de verontreiniging van PFOA en hebben een eerste beeld van de verspreiding van GenX. We hebben inwoners dichtbij de fabriek moeten teleurstellen met het advies om geen groenten en fruit uit eigen tuin te eten en geen slootwater te gebruiken. In een groot gebied eromheen is het eten uit de moestuin en het gebruik van slootwater maar met mate mogelijk. Dat is een slechte ontwikkeling, voor het milieu en voor onze inwoners. We voeren met hen op dit moment gesprekken over mogelijke oplossingen. Daar betrekken we andere partners bij, waaronder de waterschappen.

De ECHA heeft het zogenoemde restrictievoorstel over het verbod op de productie en het gebruik van de hele PFAS-stoffengroep inmiddels in behandeling genomen. Dat vinden wij een grote stap op weg naar een structurele oplossing. Wij zullen gebruik maken van de mogelijkheid om een reactie te geven op dit voorstel. Wij geven u in overweging om hier als raad of per fractie eveneens gebruik van te maken. In Nederland wordt intussen gewerkt aan het vervangen van PFAS; blusschuim bijvoorbeeld wordt PFAS vrij en vervangen door een fluorvrije variant.

De fabriek heeft de uitstoot van PFAS in de afgelopen decennia al fors verminderd door verbeterde technieken en ook mede door een verscherpte vergunning en geïntensiveerd toezicht door de provincie. Helaas is een deel van de aanscherping onlangs vernietigd door de rechter. We hopen dat de Raad van State een gunstige uitspraak doet op het hoger beroep van de provincie.

In het kader van de aansprakelijkstelling heeft de rechter ons in september 2022 in het gelijk gesteld voor wat betreft de verjaring en de aanschrijving van de juiste partijen. De inhoudelijke behandeling is inmiddels geweest. We wachten de uitspraak van de rechter met belangstelling af. Die datum is door de rechter vastgesteld op 25 september.

Tot slot hebben we de beschikking over middelen vanuit het Rijk (SPUK-gelden), waarvoor vanaf 2021 de moestuinonderzoeken zijn uitgevoerd en binnenkort nieuwe onderzoeken volgen. Met deze onderzoeken krijgen we meer kennis van PFAS, zodat we de inwoners nog beter kunnen informeren.

Het onderzoek 'Industrie en omwonenden' van OVV

De Onderzoeksraad voor de Veiligheid OVV heeft op donderdag 13 april 2023 haar rapport gepubliceerd. Haar belangrijkste advies om de gezondheid van de inwoners beter te beschermen is drieledig:

1. Omwonenden moeten kunnen vertrouwen dat zowel overheden als bedrijf zich verantwoordelijk voelen en zorgdragen voor een gezonde leefomgeving.
2. De mogelijkheden binnen het systeem van normering, VTH kunnen beter benut worden.
3. De ontwikkeling van kennis en het gebruiken daarvan moeten een impuls krijgen.

Alhoewel het advies niet direct aan de gemeenten gericht is, hebben wij het rapport toch gereflecteerd aan ons handelen. Wij werken nauw samen met de drie andere gemeenten rondom onze stad, de provincie, de omgevingsdiensten, waterschappen, drinkwaterbedrijven en Rijksdiensten zoals RIVM en NVWA. We delen kennis met de gemeente Helmond, die ook kampt met de gevolgen van een PFOA/GenX verontreiniging vanuit Chemours. Wij haken aan bij het nationaal programma PFAS is om de kennis en instrumenten te ontwikkelen die nodig zijn.

Waar gaan we naartoe?

Ondanks dat de uitstoot al behoorlijk gereduceerd is en het bedrijf al vervolgstappen heeft gepland naar een verdergaande reductie, is dit zeker geen reden om op dit dossier minder actief te worden. We maken ons nog steeds zorgen om de aanwezigheid van PFAS in het milieu en wat dit betekent voor de gezondheid van onze inwoners. We zijn van mening dat de fabriek naar een nul-emissie moet komen op een korte termijn. Daarvoor voeren wij gesprekken met de directie van de fabriek en met de verantwoordelijke instanties. Daarnaast hebben we met de andere gemeenten bij de formateurs voor de vorming van de coalitie in Zuid-Holland een dringende oproep gedaan om prioriteit te geven aan het PFAS/ Chemours dossier.

In het kader van de aansprakelijkstelling is ons streven om het bedrijf haar verantwoordelijkheid te laten nemen door naast een emissiereductie, in te zetten op het saneren van de veroorzaakte verontreiniging en om de kosten die de gemeenten hebben gemaakt te vergoeden.

Tot slot blijven wij alert op nieuwe ontwikkelingen op dit dossier en kijken kritisch mee bij vergunningverlening en toezicht. De kennis rondom PFAS heeft zich de afgelopen jaren – mede door het dossier Chemours – in sneltreinvaart ontwikkeld, maar is nog altijd volop gaande. Nieuwe inzichten kunnen leiden tot veranderende normen en grenswaarden en dus mogelijk van invloed zijn op geldende adviezen. Ook daarom is het noodzakelijk dit op de voet te blijven volgen.

Samen optrekken met alle partners

Wij hebben de afgelopen jaren ervaren hoe belangrijk het is om in verbinding te blijven met elkaar én om continue aandacht te hebben voor dit vraagstuk. U heeft ook de verbinding gezocht en gevonden in dit complexe dossier, door u optimaal te laten informeren. Uw invloed als raad in dit dossier lijkt klein, maar uit de lezing van hoogleraar Helsloot leren we dat uw raad alle drie de taken, te weten kaders stellen, controleren van ons college én het vertegenwoordigen van de belangen van onze inwoners met verve vervult. Daarvoor kreeg u een compliment en dat kan ons college geheel onderschrijven.

Om een goed overzicht te hebben van het speelveld rondom het dossier Chemours/PFAS is een overzicht bij deze brief gevoegd, waarin we de belangrijkste stakeholders hebben benoemd met de aan hun toebedeelde bevoegdheden. De inwoners, actiegroepen en de burenråd Chemours ontbreken hier zeker niet in.

We weten dat alle partijen die te maken hebben met deze problematiek hetzelfde doel nastreven: PFAS moet zo snel mogelijk geweerd worden uit onze producten, onze moestuinen, ons milieu en uit onszelf. Dit is ons streven én het streven van u als gemeenteraad. Wij stellen daarom voor dit dossier samen verder te brengen om daarmee nul-emissie van PFAS te bereiken. Dit in het belang van een gezonde leefomgeving voor onze inwoners.

[1] Veel van deze onderzoeken zijn mede in opdracht van het ministerie en de provincie uitgevoerd.

[2] <https://www.vno-ncw.nl/nieuws/ondernemers-onmiddellijk-pfas-beleid-nodig-om-faillissementen-te-voorkomen>.

[3] De gezondheidkundige grenswaarde voor de maximale toelaatbare wekelijkse inname (TWI) van alle PFAS is 4,4 nanogram/ kilo lichaamsgewicht per week.

Hoe verder na deze raadsinformatiebrief?

We stellen voor het vervolg op het dossier Chemours/Delrin voort te zetten op de volgende wijze:

1. regelmatig informeren van de raad over de actuele ontwikkelingen op het dossier;
2. ons college gaat door met het uitvoeren van onderzoeken, die gericht zijn op verbetering van de bodem, op die plaatsen waar dit beperkingen oplevert voor het gebruik en schadelijk kan zijn voor de gezondheid;
3. in het kader van de schadestelling doet de rechter eind september uitspraak over de zogenoemde 'verklaring van recht';
4. samen optrekken in de acties op dit dossier, met elkaar en met onze partneroverheden en andere stakeholders op dit dossier.

Welke kosten zijn verbonden aan het proces?

Niet van toepassing.

Wat zijn de belangrijkste gerelateerde besluiten?

De belangrijkste informatie voor deze informatiebrief is verkregen uit een groot aantal raadsinformatiebrieven en de informatie die tijdens de raadsbijeenkomsten met dit dossier als onderwerp zijn gehouden in 2022 en 2023.

De laatste raadsinformatiebrief is van 10 april 2023.

Het college van Burgemeester en Wethouders

C.H.W.M. Post
secretaris

A.W. Kolff
burgemeester